

فهرست مطالب

مقدمه: طرح تحقیق

- ۱- تعریف و تبیین موضوع ۵
- ۲- ضرورت و اهمیت پژوهش ۶
- ۳- اهداف و فواید پژوهش ۶
- ۴- پیشینه پژوهش ۷
- ۵- سؤالات پژوهش ۸
 - ۵-۱- سؤال اصلی ۸
 - ۵-۲- سؤالات فرعی ۸
 - ۶- فرضیه‌های پژوهش ۸
 - ۶-۱- فرضیه اصلی ۸
 - ۶-۲- فرضیه‌های فرعی ۹
 - ۷- روش پژوهش ۹
 - ۸- ساختار پژوهش ۱۰
 - ۹- کلیدواژه‌ها ۱۰
 - ۱۰- محدودیت‌های پژوهش ۱۱

فصل اول: مفاهیم

- ۱-۱- زیبایی ۱۲
- ۲-۱- واژه‌های مرتبط با زیبایی ۱۵
 - ۲-۱-۱- آراستگی ۱۶

۱۶..... ۱-۲-۲-۲- زینت

۱۷..... ۱-۲-۳- جمال

۱۹..... ۱-۲-۴- حُسن

۲۰..... ۱-۲-۵- ملاحظت

فصل دوم: تاریخچه زیبایی و انواع آن

۲۲..... ۱-۲- تاریخچه زیبایی

۲۹..... ۲-۲- انواع زیبایی

۲۹..... ۲-۲-۱- به لحاظ تعلّق یا عدم تعلّق

۲۹..... ۲-۲-۱-۱- زیبایی مطلق

۳۰..... ۲-۲-۱-۲- زیبایی نسبی

۳۱..... ۲-۲-۲- به لحاظ عینیت

۳۲..... ۲-۲-۲-۱- زیبایی عینی

۳۲..... ۲-۲-۲-۲- زیبایی ذهنی

۳۳..... ۲-۲-۳- به لحاظ مادی یا معنوی

فصل سوم: حکم زیبایی و مصادیق آن در قرآن و روایات

۳۷..... ۱-۳- حکم زیبایی در قرآن و روایات

۴۹..... ۲-۳- مصادیق زیبایی در قرآن و روایات

۵۲..... ۳-۲-۱- زیبایی‌های محسوس

۵۳..... ۳-۲-۱-۱- زیبایی انسان‌ها

۵۴..... ۳-۲-۱-۲- زیبایی آسمان

۵۵	 ۳-۱-۲-۳ زیبایی زمین
۵۶	 ۴-۱-۲-۳ زیبایی جانداران
۵۸	 ۵-۱-۲-۳ زیبایی رنگ‌ها
۶۰	 ۶-۱-۲-۳ مصنوعات هنری و زیبای بشر
۶۱	 ۲-۲-۳ زیبایی‌های نامحسوس
۶۵	 ۱-۲-۲-۳ نیت زیبا
۶۶	 ۲-۲-۲-۳ زیبایی عقل
۷۰	 ۳-۲-۲-۳ زیبایی ایمان
۷۲	 ۴-۲-۲-۳ زیبایی علم
۷۵	 ۵-۲-۲-۳ زیبایی صبر و استقامت
۷۶	 ۶-۲-۲-۳ زیبایی عفو و اغماض
۷۸	 نتیجه
۷۹	 فهرست منابع

مقدمه:

طرح تحقیق

۱- تعریف و تبیین موضوع:

زیبایی از جمله مقولاتی است که از ابتدای پیدایش هستی وجود داشته است، و خداوند زیبایی آفرینش را معلول زیبایی خویش و زیبایی دوستی خود، برشمرده است. زیبایی در تمام ادیان؛ چه ادیان آسمانی یا غیر از آن وجود داشته است. خداوند در قرآن به زیبایی توجه وافر کرده است؛ چرا که زیبایی در تمام آفریده‌هایش نمود دارد و در روایات بسیاری نیز از زیبایی ظاهری و باطنی سخن به میان آمده است.

ما در این پژوهش برآنیم تا با دیدی کلی از زیبایی، تعاریف و مفاهیمی از آن به دست آوریم و آن را در قرآن و روایات مورد بررسی قرار دهیم.

زیبایی از دیدگاه‌های مختلف و از جهات گوناگون دسته‌بندی شده است؛ اعم از قرآن، از نگاه فلاسفه و...، بنابراین با بررسی برخی از این تقسیم‌بندی‌ها به گستردگی مفهوم زیبایی پی خواهیم برد و اینکه متوجه می‌شویم زیبایی به گونه‌ای است که حتی از دید افراد خاص متفاوت است و هرکسی به چشم خود چیزی را زیبا می‌انگارد.

در مورد زیبایی احکام گوناگونی وجود دارد که این نیز می‌تواند به دید هرکس متفاوت باشد، ولی از آنجا که احکام فقهی در دین ما از قرآن و روایات گرفته می‌شود تفاوت آن‌چنانی وجود ندارد، بلکه فقط در موارد جزئی اختلاف نظر دارند.

و همان‌طور که گفته شد زیبایی گستردگی خاصی دارد؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت هر آنچه در این عالم وجود دارد جلوه‌ای از زیبایی خداوند است؛ آسمان، زمین، کوه‌ها، دریاها، و حتی صحراها، ستارگان، گل‌ها و رنگ و شکل‌های متنوعشان، گیاهان و درختان و میوه‌هایشان،

- ۲۶- فرغانی، سعیدبن‌احمد، *منتهی‌المدارک*، ج ۱، قم: چاپ وسام خطاوی، ۱۳۸۶.
- ۲۷- فلسفی، محمدتقی، *گفتار فلسفی (جوان از نظر عقل و احساسات)*، چاپ پنجم، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۸۴.
- ۲۸- قرائتی، محسن، *تفسیر نور*، ج ۶، چاپ دوم، قم: مؤسسه در راه حق، ۱۳۷۶.
- ۲۹- قرشی، علی‌اکبر، *تفسیر أحسن‌الحديث*، ج ۲، تهران: بنیاد بعثت، ۱۳۷۷.
- ۳۰- کرمی فریدنی، علی، *پرتوی از پیام پیامبر ﷺ*، چاپ اول، بی‌جا: حلم، ۱۳۸۴.
- ۳۱- مؤسسه فرهنگی هنری یاران، *سیری در سیره‌ی عملی پیامبر ﷺ*، چاپ اول، قم: تحسین، ۱۳۸۹.
- ۳۲- محللاتی، سیدهاشم، *ترجمه و تحقیق غررالحکم و دررالکلم آمدی*، چاپ اول، تهران: نشر فرهنگ اسلامی، ۱۳۷۷.
- ۳۳- مصباح یزدی، محمدتقی، *اخلاق در قرآن*، تحقیق محمدحسین اسکندری، ج ۲، چاپ ششم، قم: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی علیه‌السلام، ۱۳۸۰، ص ۲۸۹.
- ۳۴- مطهری، مرتضی، *اهتزاز روح (مباحثی در زمینه زیبایی‌شناسی و هنر)*، گردآوری و تنظیم علی تاجدینی، چاپ اول، تهران: حوزه هنری، ۱۳۶۹.
- ۳۵- -----، *تعلیم و تربیت*، تهران: صدرا، چاپ پنجم، ۱۳۸۷.
- ۳۶- -----، *مسئله حجاب*، چاپ شصت‌ونهم، تهران: صدرا، ۱۳۸۵.
- ۳۷- معین، محمد، *فرهنگ فارسی*، اجلا ۲ و ۳، چاپ هشتم، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۱.
- ۳۸- معین الاسلام، مریم، طیبی، ناهید، *روان‌شناسی زن در نهج‌البلاغه*، چاپ دوم، قم: عطر سعادت، ۱۳۸۰.
- ۳۹- مکارم شیرازی، ناصر، امامی، محمدجعفر، *برگزیده تفسیر نمونه*، اجلا ۲ و ۳، قم: مدرسه الإمام علی بن ابیطالب علیه‌السلام، ۱۳۸۶.
- ۴۰- مکارم شیرازی، ناصر و همکاران، *تفسیر نمونه*، اجلا ۱۱ و ۱۵ و ۱۸ و ۲۲ و ۲۴، چاپ بیست‌وهشتم، قم: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۶.

- ۴۱- واحد پاسخ‌گویی به سؤالات جامعه‌الزهراء، گزیده مسائل مبتلی به و استفتائات جدید احکام بانوان، چاپ دوم، قم: جامعه‌الزهراء، ۱۳۸۹.
- ۴۲- صدرالدین شیرازی، محمدبن ابراهیم، قطب‌الدین شیرازی، محمودبن مسعود، شرح حکمه الاشراق، تصحیح حسین ضیایی، کالیفرنیا: مزدا، ۱۳۹۰.

ب: کتاب های عربی

- ۴۳- ابراهیم، مصطفی و دیگران، المعجم الوسیط، استانبول: دارالدعوة، بی‌تا.
- ۴۴- احسان‌بخش، صادق، آثارالصادقین، ج ۲، چاپ دوم، رشت: روابط عمومی ستاد برگزاری نماز جمعه گیلان، ۱۳۷۹.
- ۴۵- بیهقی، ابوبکر محمدبن حسین، تاریخ بیهقی، ترجمه محمود مهدوی دامغانی، ج ۱، تهران: نی، ۱۳۶۱.
- ۴۶- تمیمی آمدی، عبدالواحد، غررالاحکام و دررالکلم، تصحیح مهدی الرجائی، اجلاد ۱ و ۶، بی‌جا: دارالکتاب الاسلامیه، ۱۴۲۷ق.
- ۴۷- حرّانی، حسن‌بن علی (ابن شعبه)، تحف‌العقول عن آل‌الرّسول ﷺ، ترجمه محمدباقر کمره‌ای، چاپ نهم، بی‌جا: کتابچی، ۱۳۸۴.
- ۴۸- حرّعاملی، محمدبن حسن، وسائل الشّیعه، اجلاد ۱ و ۳ و ۵ و ۱۴، چاپ اول، قم: مؤسسه آل‌البیت علیهم‌السلام، ۱۴۰۹ق.
- ۴۹- راغب اصفهانی، حسین‌بن محمد، مفردات الفاظ قرآن، ترجمه غلامرضا خسروی حسینی، ج ۱، چاپ سوّم، تهران: مرتضوی، ۱۳۸۳.
- ۵۰- طبرسی، حسن‌بن فضل، مکارم‌الاخلاق، ترجمه سیدابراهیم میرباقری، چاپ ششم، تهران: فراهانی، ۱۳۹۲ق.
- ۵۱- -----، تفسیر جوامع‌الجامع، ترجمه احمد امیری شادمهری و دیگران، ج ۳، چاپ پنجم، مشهد: بنیاد پژوهش‌های اسلامی آستان قدس رضوی، ۱۳۸۷.
- ۵۲- طریحی، فخرالدین، مجمع‌البحرین، اجلاد ۱ و ۶، چاپ اول، قم: مؤسسه بعثه، ۱۴۱۴ق.

- ۵۳- قمی، عباس، سفینه البحار، ج ۳، چاپ اول، بی جا: دارالسوء، ۱۴۱۴ق.
- ۵۴- -----، مفاتیح الجنان: دعای حضرت زهرا علیها السلام، ترجمه موسوی دامغانی، چاپ هفدهم، تهران: قدیانی، ۱۳۸۴.
- ۵۵- کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، اجلاد ۱ و ۲ و ۵ و ۶، چاپ سوّم، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۳۸۸.
- ۵۶- مجلسی، محمد باقر، بحار الأنوار، اجلاد ۱ و ۲ و ۳ و ۷ و ۳۷ و ۷۰، چاپ اول، تهران: دارالکتب الاسلامیه، ۱۴۲۷ق.
- ۵۷- محمدی ری شهری، محمد، میزان الحکمه، ترجمه حمیدرضا شیخی، اجلاد ۱ و ۲ و ۴ و ۵، چاپ نهم، قم: دارالحديث، ۱۳۸۷.
- ۵۸- محی الدین، ابن عربی، الفتوحات المکیه، بیروت: دار صار، بی تا.
- ۵۹- مصری، ابی الفضل، لسان العرب، ج ۱۶، بیروت: دار صار، بی تا.

ج: مقالات

- ۶۰- منصوری لاریجانی، اسماعیل، «خاستگاه زیبایی»، مجله کیهان فرهنگی، شماره ۲۰۴، ۱۳۸۲.
- ۶۱- صدری، محمد علی، «وجود ذهنی»، معرفت شناسی نشریه هادی، شماره ۵۰، ۱۳۹۲.

د: نرم افزارها:

۶۰. جامع التفاسیر نور ۲، قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، ۱۳۸۹.
۶۱. جامع الأحادیث نور ۳/۵، قم: مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی، ۱۳۸۹.

منابع مطالعاتی

- ۱- ابن بابویه قمی، محمد بن حسن، من لایحضره الفقیه، چاپ دوم، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۰۴ق.
- ۲- احمدی جلفائی، حمید، احکام حجاب و عفت در گلستان مرجعیت، چاپ چهارم، قم: زائر آستانه مقدّس قم، ۱۳۸۶.
- ۳- اوستا، مهرداد، روش تحقیق در منطق زیبایی و انسان‌شناسی، چاپ دوم، تهران: سوره مهر، ۱۳۸۸.
- ۴- بووی، اندرو، زیبایی‌شناسی و ذهنیت (از کانت تا نیچه)، ترجمه: فریبرز مجیدی، چاپ سوّم، تهران: مؤسسه تألیف و نشر آثار هنری «متن»، ۱۳۸۸.
- ۵- ژیلسون، اتین، درآمدی بر هنرهای زیبا، ترجمه: بیتا شمسینی، تهران: فرهنگستان هنر، ۱۳۸۶.
- ۶- جعفری، محمدتقی، آفرینش و انسان، چاپ اوّل، تهران: مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، ۱۳۸۶.
- ۷- -----، ایده آل زندگی و زندگی ایده آل، تهران: مؤسسه تدوین و نشر آثار علامه جعفری، چاپ هفتم، ۱۳۸۶.
- ۸- سبحانی نیا، محمد، جوان و آرامش، قم: بوستان کتاب، ۱۳۸۲.
- ۹- سلیمانی، بلقیس، هنر و زیبایی از دیدگاه افلاطون، چاپ اوّل، تهران: گوهر منظوم، ۱۳۷۹.
- ۱۰- شاله، فیلیسین، شناخت زیبایی (استتیک)، ترجمه: علی اکبر بامداد، چاپ سوّم، تهران: طهوری، ۱۳۴۷.
- ۱۱- عزیزی، عباس، ترجمه مصباح الشریعه و مفتاح الحقیقه، چاپ پنجم، بی‌جا: صلاه، ۱۳۸۹.

۱۲- فروردین، عزیزه، زیبایی‌شناسی هنری در داستان‌های قرآن، چاپ دوم، قم: دفتر عقل، ۱۳۸۷.

۱۳- قائمی، علی، دیدگاه اسلامی هنر، قم: هادی، بی‌تا.

۱۴- قاسمی، حمید محمد، جلوه‌هایی از هنر تصویرآفرینی در قرآن، چاپ اول، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۷.

۱۵- -----، جلوه‌هایی از هنر تصویرآفرینی در روایات، چاپ اول، تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی، ۱۳۸۷.

۱۶- قرائتی، محسن، پرتویی از نور ۳-۴، چاپ سوم، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن، ۱۳۸۷.

۱۷- کارول، نوئل، درآمدی بر فلسفه هنر، ترجمه: صالح طباطبایی، چاپ دوم، تهران: فرهنگستان هنر، ۱۳۸۷.

۱۸- گروه، بندو، کلیات زیباشناسی، ترجمه: فؤاد روحانی، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۰.

۱۹- معین الاسلام، مریم، پوشش و آرایش از دیدگاه پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و سلم، چاپ دوم، قم: مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما، ۱۳۸۶.

۲۰- مکارم شیرازی، ناصر، مثال‌های زیبای قرآنی، تهیه و تنظیم: ابوالقاسم علیان نژاد، اجلاد ۱ و ۲، چاپ دوم، قم: نسل جوان، ۱۳۸۰.

۲۱- نصیری، محمد، احکام روابط اجتماعی زن و مرد، چاپ سوم، قم: زمزم هدایت، ۱۳۸۶.

۲۲- نیشفسکی، رابطه هنر با واقعیت از دیدگاه زیبایی‌شناسی، ترجمه: مجید امین مؤید، چاپ اول، تهران: رُز، ۱۳۵۷.

۲۳- یانگ، جولیان، فلسفه هنرهایدگر، ترجمه: امیر مازیار، چاپ اول، تهران: گام نو، ۱۳۸۴.